

Міністерство освіти і науки України
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника
Львівський національний університет імені Івана Франка
Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка
Інститут педагогіки Університету Марії Кюрі-Склодовської (Польща)
Вища Державна Професійна Школа в Хелмі (Польща)
Харківський національний педагогічний університет ім. Г. С. Сковороди
Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія
КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти»

**Збірник матеріалів
науково-практичної інтернет-конференції
(з міжнародною участю)
«Доступність і неперервність освіти впродовж життя:
зарубіжний досвід та національна практика»**

Івано-Франківськ, 2022

УДК 37.011+37.013.74+37.013.8

ББК 74ф

Доступність і неперервність освіти впродовж життя: зарубіжний досвід та національна практика: збірник тез доповідей науково-практичної інтернет-конференції з міжнародною участю (Івано-Франківськ, 17 травня 2022 р.). Івано-Франківськ, 2022. 313 с.

У збірнику тез доповідей представлено матеріали учасників науково-практичної інтернет-конференції з міжнародною участю «ДОСТУПНІСТЬ І НЕПЕРЕРВНІСТЬ ОСВІТИ ВПРОДОВЖ ЖИТТЯ: ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ТА НАЦІОНАЛЬНА ПРАКТИКА»,

У збірнику висвітлюються результати наукових досліджень з актуальних питань науки, освіти і суспільства.

Тематика конференції охоплює актуальні проблеми педагогічної науки: науково-методологічні та історико-педагогічні засади дослідження освіти впродовж життя; пріоритетні інтереси та мотивації безперервного навчання студентської молоді; психофізіологічні особливості, інноваційні моделі та технології організації освіти різних вікових і соціальних груп; інформаційно-комунікаційне забезпечення розвитку освіти впродовж життя в Україні та зарубіжжі; неформальна освіта як форма освіти впродовж життя.

Видання розраховане на науковців, викладачів, працівників органів державного управління, студентів закладів вищої освіти, аспірантів, докторантів, працівників державного освітнього сектору.

*Матеріали у збірнику розташовані по секціях відповідно порядку поступлення.

© Автори тез, 2022

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1. Науково-методологічні та історико-педагогічні засади дослідження освіти впродовж життя

Кондур О. ОСВІТА ВПРОДОВЖ ЖИТТЯ В УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНО-ТЕХНОЛОГІЧНОГО СУСПІЛЬСТВА	8
Завгородня Т., Ткачова Н. МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ІСТОРИКО-ПЕДАГОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ОСВІТИ ВПРОДОВЖ ЖИТТЯ	10
Кірдан О. ІСТОРИКО-ПЕДАГОГІЧНИЙ АНАЛІЗ ДОСЛІДЖЕННЯ ОСВІТИ ВПРОДОВЖ ЖИТТЯ	14
Кірдан О. КАТЕГОРІЙНО-ПОНЯТІЙНИЙ АПАРАТ ДОСЛІДЖЕННЯ ОСВІТИ ВПРОДОВЖ ЖИТТЯ	18
Басараб Н, Кузьменко В. СТАНОВЛЕННЯ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ В ЗАХІДНИХ ОБЛАСТЯХ УКРАЇНИ	21
Костан Ю., Салига Н. ПЕДАГОГІЧНА МОБІЛЬНІСТЬ МАЙБУТНОГО ВИКЛАДАЧА ЗВО ЯК ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА	27
Матковський М. ІВАН ФРАНКО ПРО РОЛЬ ТА МІСЦЕ СОЦІАЛЬНИХ ІНСТИТУТІВ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ БЕЗПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ: КОНТЕКСТ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ	31
Паска А. ФОРМУВАННЯ ІСТОРИЧНОЇ СВІДОМОСТІ ДІТЕЙ ТА МОЛОДІ ПРИКАРПАТТЯ ЗАСОБАМИ МУЗЕЙНОЇ ПЕДАГОГІКИ	34
Соляр Л. ОСОБИСТІСНИЙ ПІДХІД ЯК МЕТОДОЛОГІЧНИЙ ІНСТРУМЕНТАРІЙ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА	38
Юрченко С. ОСОБЛИВОСТІ УКЛАДАННЯ СТРУКТУРНИХ КОМПОНЕНТІВ ПІДРУЧНИКІВ З ГЕОГРАФІЇ ДЛЯ ЗАКЛАДІВ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ (1991-2018)	42
Паска Т. РЕГІОНАЛЬНИЙ ПІЛОТНИЙ ПРОЄКТ «РОЗБУДОВА НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ В ГІРСЬКІЙ МІСЦЕВОСТІ УКРАЇНСЬКИХ КАРПАТ»: ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ	46
Марчій-Дмитраш Т. ІСТОРИКО-ПЕДАГОГІЧНІ ЗАСАДИ ПІДГОТОВКИ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ДО НАВЧАННЯ В ШКОЛІ	51
Стинська В. МАТЕРИНОЦЕНТРИЧНИЙ ПІДХІД – ОСНОВА СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ПІДТРИМКИ МАТЕРИНСТВА Й ДИТИНСТВА В НЕЗАЛЕЖНІЙ УКРАЇНІ	55
Завулічна І. БЛАГОДІЙНІ ФОНДИ УКРАЇНИ: ПРАВОВІ ОСОБЛИВОСТІ ЇХ СТВОРЕННЯ ТА ДІЯЛЬНОСТІ	60
Олійр М. ПРОБЛЕМА ЯКОСТІ ВИЩОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ ТА ЗАРУБІЖЖІ	63

СЕКЦІЯ 2.

Пріоритетні інтереси та мотивації безперервного навчання студентської молоді

Надім'янова Т. ОСОБЛИВОСТІ ОСВІТНІХ СТРАТЕГІЙ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ	67
Салига Н. НЕПЕРЕРВНА ОСВІТА: ПОТЕНЦІАЛ ДЛЯ ОСОБИСТІСНОГО ТА ПРОФЕСІЙНОГО ЗРОСТАННЯ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ЗВО	70
Федина-Дармохвал В. ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС У ВИЩІЙ ОСВІТІ У ВОЄННИЙ ЧАС	73
Варварук Ю. НАУКОВИЙ ПОТЕНЦІАЛ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ДЛЯ АКТИВІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ	78
Душенко Ю. КОУЧИНГ ЯК ІННОВАЦІЙНА ТЕХНОЛОГІЯ ОСОБИСТІСНОГО ТА ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ МЕНЕДЖЕРА ОСВІТИ	82
Круль Л., Матішак М. КОМУНІКАТИВНА КУЛЬТУРА МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ЗДО: СУТНІСТЬ І ЗМІСТ ПОНЯТТЯ	86
Божок О., Коломоєць Г. МОТИВАЦІЙНІ ЗАСАДИ СПОРТИВНО-ОЗДОРОВЧОЇ РОБОТИ З УЧНІВСЬКОЮ МОЛОДДЮ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ	90
Макарук О. ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ДО ФОРМУВАННЯ ПІДПРИЄМЛИВОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ	93
Лацівська Я. МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ МАГІСТРІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА	95
Удалова О. КОМУНІКАТИВНА ВЗАЄМОДІЯ В ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ У ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ	98
Ліщинська О. ПЕРЕВЕРНУТЕ НАВЧАННЯ ЯК ІННОВАЦІЙНА ТЕХНОЛОГІЯ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ У ЗВО	102

СЕКЦІЯ 3.

Психофізіологічні особливості, інноваційні моделі та технології організації освіти різних вікових і соціальних груп

Янкович О. ФОРМУВАННЯ ПЕДАГОГІЧНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ У МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ІЗ МЕДСЕСТРИНСТВА В УКРАЇНІ ТА ПОЛЬЩІ	108
Бутенко Л. СПОСОБИ РЕПРЕЗЕНТАЦІЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЙСНОСТІ В ПРОЦЕСІ ЗАГАЛЬНОПЕДАГОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ	112
Павлюк О. ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ВПРАВ НА ПРИВЕРНЕННЯ УВАГИ (ATTENTION GRABBERS) У НАВЧАННІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ	115
Жизномірська О. ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА ПІДТРИМКА ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ В УМОВАХ СТРЕСОВОЇ СИТУАЦІЇ	119
Лагола І. НОВІТНІ СТРАТЕГІЇ ЧИТАННЯ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ЧИТАЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ	123
Щур В. ШЛЯХИ ФОРМУВАННЯ МЕТОДИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ	127

Проц М., Нижник Р. ШЛЯХИ ВИКОРИСТАННЯ РОТАЦІЙНИХ ПЕДАГОГІЧНИХ МОДЕЛЕЙ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ	131
Гарачук Т. PHENOMENAL BASED LEARNING В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ: СИСТЕМНИЙ ПІДХІД	135
Слюсаренко Н., Бандура Л. ЗАСТОСУВАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПІДГОТОВЦІ ВЧИТЕЛІВ МОЛОДШИХ КЛАСІВ (ПОЧАТОК ХХІ СТ.)	138
Гарачук Т., Ільїна С. ПРОБЛЕМА РОЗВИТКУ МАТЕМАТИЧНИХ ЗДІБНОСТЕЙ ШКОЛЯРІВ У ПЕДАГОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ	144
Косовський С. ІННОВАЦІЙНІ МОДЕЛІ ТА ТЕХНОЛОГІЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТИ РІЗНИХ ВІКОВИХ І СОЦІАЛЬНИХ ГРУП	147
Лозбіна М., Гарачук Т. ДОПИТЛИВІСТЬ У СТРУКТУРІ ОСОБИСТОСТІ ДИТИНИ СЕРЕДНЬОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ	153
Пронікова І. ВИКОРИСТАННЯ ЦИФРОВІ ЕКОНОМІКИ В ЗАКЛАДАХ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ	156
Кіндратюк Б., Лучка Х. ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ В ГІМНАЗИСТІВ І ЛІЦЕЇСТІВ ПРИ ВИВЧЕННІ БІОЛОГІЇ	161
Ребрина А. ФОРМУВАННЯ ФАХІВЦЯМИ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ Й СПОРТУ ОСОБИСТІСНИХ ЯКОСТЕЙ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ У ВИХОВАНЦІВ	167
Hladky V. EMPLOYEE EDUCATION THAT IS AFFORDABLE AND ONGOING IS A STANDARD OF DECENT WORK	170
Сабат Н., Сабат Н. ВИКОРИСТАННЯ СЕРВІСІВ GOOGLE ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ КУРСУ «СУЧАСНІ ТЕРАПЕВТИЧНІ ТЕХНІКИ В СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ»	173
Мешко Г., Мешко О. ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ ПРОФЕСІЙНОЇ СТРЕСОСТІЙКОСТІ ПЕДАГОГІВ У ВИМІРАХ НЕФОРМАЛЬНОЇ ОСВІТИ	177
Китрар В. МОРАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ЯКОСТІ ОСОБИСТОСТІ ПРИ ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ У ВІЙСЬКОВІЙ СФЕРІ	180
Потапчук Т. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ІНКЛЮЗИВНОМУ СЕРЕДОВИЩІ	184
Слівінська У. НОВІТНІ ПЛАТФОРМИ ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ У ЗВО	187
Алексєєва О., Курліщук І. ВИКОРИСТАННЯ МЕНТАЛЬНИХ КАРТ У КОНТЕКСТІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ В УМОВАХ РЕАЛІЗАЦІЇ НЕПЕРЕРВНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ	191
Філіппова В. ПРЕВЕНЦІЯ БУЛІНГУ У ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ ЯК УМОВА УСПІШНОГО ВПРОВАДЖЕННЯ НЕПЕРВНОЇ ОСВІТИ ВПРОДОВЖ ЖИТТЯ ...	195
Михайлюк Х. ДЕЯКІ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ СТАНОВЛЕННЯ МОРАЛЬНОГО ВИБОРУ В ПОВЕДІНЦІ ДОШКІЛЬНИКІВ	198
Кучірка В. ДИДАКТИЧНА ГРА ЯК ЗАСІБ ОЗНАЙОМЛЕННЯ З ПРИРОДОЮ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	203
Нагорняк М. ІНІЦІАТИВНІСТЬ ДИТИНИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЯК ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА СУЧАСНОСТІ	206

Галина Мешко
Олександр Мешко

*Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка,
(м. Тернопіль, Україна)*

ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ ПРОФЕСІЙНОЇ СТРЕСОСТІЙКОСТІ ПЕДАГОГІВ У ВИМІРАХ НЕФОРМАЛЬНОЇ ОСВІТИ

Сьогодні особливе занепокоєння викликає стан здоров'я педагогів як представників стресогенної професії. Нові умови роботи під час карантину, спричиненого коронавірусною інфекцією, дистанційне навчання в умовах війни, величезне психоемоційне напруження, інформаційне перевантаження, – ці та низка інших стресогенних чинників є причинами погіршення професійного здоров'я педагогів, підвищення рівня їх тривожності, появи емоційного вигорання. Все це свідчить про необхідність превентивних, профілактичних і психокорекційних заходів із забезпечення здоров'я педагогів, підвищення рівня їх стресостійкості. В означеному аспекті немаловажне значення має неформальна освіта педагогів.

Стресостійкість як якість особистості педагога визначає здатність протистояти стресорному впливу, негативним чинникам педагогічної діяльності, стресогенним ситуаціям, долати професійні труднощі без шкоди для власного здоров'я і виконуваної діяльності, вміння знаходити власні ресурси у складних ситуаціях професійної взаємодії [2, с. 318]. Для підвищення стресостійкості педагогів важливе значення має формування конструктивних стратегій захисту від стресу, пошук ресурсів, які допомагають у подоланні негативних наслідків стресових ситуацій, а також опанування способами саморегуляції емоційного стану. Знизити рівень професійного стресу, досягти психологічного благополуччя та підтримувати його допомагає розвиток навичок саногенного мислення, активне застосування рефлексивних здібностей особистості [3]. Крім того, розвиток аутопсихологічної компетентності дає можливість активно впливати на функціональні стани педагогів і тим самим підвищувати рівень їх професійної стресостійкості та резильєнтності [1, с. 90].

Результати проведеного анкетування, які в узагальненому вигляді представлені у таблиці 1, дають змогу отримати уявлення про загальний стан професійного здоров'я педагогів та окремі його аспекти.

У процесі дослідження виявлено посилення негативних тенденцій у психологічному самопочутті педагогів під час війни, недостатній рівень саморегуляції емоційних станів. Зокрема, як свідчать результати анкетування,

більше, ніж утрічі, зменшилася кількість педагогів, котрі оцінили свій настрій як «стійкий, позитивний, бадьорий»; удвічі зменшилася кількість педагогів, які успішно володіють прийомами зняття психоемоційного напруження; удвічі зменшилася кількість тих, кому легко вдається керувати своїми емоціями, володіти собою у ситуаціях професійної взаємодії. У період воєнного стану значно збільшилася кількість педагогів, котрі потребують психологічної допомоги щодо підвищення рівня професійної стресостійкості та не завжди її отримують.

Таблиця 1.

Результати опитування педагогів щодо стану їх професійного здоров'я

Питання / варіанти відповідей	До війни		Під час війни	
	К-сть	%	К-сть	%
1. Оцініть загальний стан Вашого здоров'я:				
відмінний	72	22,4%	29	9,0%
добрий	166	51,6%	122	37,9%
задовільний	80	24,8%	156	48,4%
незадовільний	4	1,2%	15	4,7%
2. Який емоційний стан (настрій) у Вас переважає у школі?				
стійкий позитивний, бадьорий	180	55,9%	57	17,7%
нестійкий, частіше позитивний	108	33,5%	153	47,5%
нестійкий, частіше негативний	34	10,6%	90	28,0%
негативний, пригнічений	0	0%	22	6,8%
3. Чи відчуваєте Ви психоемоційне напруження від роботи у школі?				
так	20	6,2%	58	18,0%
швидше так, ніж ні	82	25,5%	160	49,7%
швидше ні, ніж так	142	44,1%	72	22,4%
ні	78	24,2%	16	9,9%
4. Наскільки легко Вам керувати своїми емоціями, володіти собою у ситуаціях професійної взаємодії?				
дуже легко	44	13,7%	15	4,7%
легко, без особливих проблем	156	48,4%	87	27,0%
зустрічаю деякі труднощі	100	31,1%	188	58,4%
важко, зустрічаю значні труднощі	22	6,8%	32	9,9%
5. Чи володієте Ви прийомами зняття психоемоційного напруження?				
так	82	25,5%	41	12,7%
швидше так, ніж ні	133	41,3%	128	39,8%
швидше ні, ніж так	67	20,5%	111	34,5%
ні	41	12,7%	42	12,0%
6. Чи потрібна Вам психологічна допомога щодо підвищення рівня професійної стресостійкості?				
так	9	2,8%	33	10,2%
швидше так, ніж ні	53	16,5%	82	25,5%
швидше ні, ніж так	155	48,1%	115	35,7%
ні	105	32,6%	92	28,6%

Важливу роль у вирішенні означених проблем забезпечення професійного здоров'я відіграє розроблення й упровадження освітніх програм підвищення кваліфікації педагогічних працівників, орієнтованих на: підвищення рівня

професійної стресостійкості; резильєнтності; формування конструктивних копінг-стратегій; навчання способам саморегуляції емоційно-вольових станів; профілактику емоційного вигорання.

У межах підвищення кваліфікації педагогічних працівників у центрі післядипломної освіти Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка розроблено навчальну програму модуля «Стрес-менеджмент у професійній діяльності», який є компонентом освітньої програми 011 Освітні, педагогічні науки.

Програма модуля «Стрес-менеджмент у професійній діяльності» розрахована на 30 годин (10 аудиторних годин та 20 годин самостійної роботи). Аудиторна робота охоплює лекції-дискусії, антистрес-тренінг, майстер-клас «Як не згоріти в полум'ї професії», практикум «Пізнай себе – твори себе» тощо. Самостійна робота передбачає виконання творчих завдань, підготовку та презентацію проекту «Індивідуальні копінг-стратегії».

Запропонована програма вміщує такі теми: 1. Професійний стрес. Види професійного стресу. 2. Професійний стрес і синдром емоційного вигорання. Профілактика професійного вигорання. 3. Ресурси стресостійкості. 4. Керування в стресових ситуаціях. Методи оптимізації рівня стресу. 5. Стрес-менеджмент у педагогічній діяльності. Індивідуальні копінг-стратегії.

У контексті збереження і зміцнення професійного здоров'я важливим є діяльність Центру педагогічного консалтингу [4]. Центр функціонує при кафедрі педагогіки та менеджменту освіти Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Діяльність Центру педагогічного консалтингу в означеному аспекті спрямовується на: сприяння в особистісно-професійному зростанні педагогів; моніторинг стану їх професійного здоров'я; підвищення рівня професійної стресостійкості та резильєнтності; попередження професійного вигорання та особистісних дисгармоній.

У межах діяльності Центру педагогічного консалтингу проводяться тренінги антивигорання, антистрес-тренінги, майстер-класи, вебінари, надається консультативна допомога з проблем здоров'я збереження, гармонізації особистості педагога, формування конструктивних копінг-стратегій, попередження професійних деформацій і деструкцій, загалом збагачення розумного способу життя. Особливої уваги потребують сьогодні розроблення і проведення заходів, спрямованих на зниження рівня тривожності фахівців, опанування ними соціально-психологічними технологіями розвитку резильєнтності, антистресовими саногенними психотехнологіями і психотехнологіями самооздоровлення.

Список використаних джерел

1. Мешко Г.М., Мешко О.І. Збереження і зміцнення професійного здоров'я вчителів у системі післядипломної педагогічної освіти. *Педагогічний альманах* : збірник наукових праць.

Херсон : КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти», 2021. Вип. 47. С. 88-95. DOI: <https://doi.org/10.37915/pa.vi47.155>

2. Мешко Г.М. Теорія і практика підготовки майбутніх учителів до збереження і зміцнення професійного здоров'я: монографія. Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2018. 438 с.

3. Центр педагогічного консалтингу. Факультет педагогіки і психології ТНПУ ім. В. Гнатюка. URL: <http://fpp.tnpu.edu.ua/pidrozdili/centr-pedagogichnogo-konsaltingu>

4. Ярош Н.С. Практика саногенної рефлексії як умова стрес-долаючої поведінки особистості. *Вісник Харківського університету імені В.Н. Каразіна*. Серія «Психологія», 2016. № 61. С. 39-44.

Віталій Китрап

науковий співробітник відділу науково-методичного
забезпечення підвищення якості освіти,
Державна наукова установа
«Інститут модернізації змісту освіти»
(м. Київ, Україна)

МОРАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ЯКОСТІ ОСОБИСТОСТІ ПРИ ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ У ВІЙСЬКОВІЙ СФЕРІ

Однією з важливих рис професії військовослужбовців є високий рівень моральних стандартів. Сучасні військові визнають обов'язок готувати військовослужбовців, щоб вони були етичними та ефективними, тож не дарма військова освіта містить чисельні курси морально-етичного спрямування.

Наказ Міністерства оборони України «Про затвердження Інструкції про порядок оцінки морально-психологічного стану особового складу в Міністерстві оборони України та Збройних Силах України» визначає морально-психологічний стан особового складу як сукупність соціальних, службових, морально-етичних, психологічних факторів, що проявляються в конкретних умовах життєдіяльності військових колективів і окремих військовослужбовців та характеризують готовність (моральні якості, фізичні можливості і психологічні властивості) військовослужбовців виконувати покладені функціональні обов'язки за посадою та вирішувати поставлені завдання в даній обстановці і у визначений час [1]. В даних тезах акцентуємо увагу саме на моральних якостях як складовій морально-психологічного стану.

Представники військової сфери мають поєднувати у собі особистісні морально-психологічні якості та професійні моральні чесноти. Опис характеру ідеального військового часто включає такі моральні якості як честь, чесність, мужність, вірність, принциповість, розвинене почуття відповідальності, висока вимогливість до себе та інших, справедливість, доброзичливість, неупередженість та повага у стосунках з підлеглими. Військовослужбовці мають як моральний, так